

Una lectora poc corrent - Alan Bennett

Alan Bennett (Armley, Regne Unit, 1934) és un autor reconegut de contes, novel·les, obres de teatre i de no-ficció, així com de guions de ràdio i de cinema (potser alguns lectors recorden *Obre't d'orelles*, que va dirigir Stephen Frears el 1987). L'any passat, Bennett va publicar *The uncommon reader*, protagonitzat per l'actual reina d'Anglaterra, que ha estat puntualment traduïda per Ernest Riera i publicada per l'editorial Empúries.

La reina d'Anglaterra és una icona coneguda de tothom. Triar-la com a protagonista d'una novel·la permet estalviar-se presentacions i entrar directament en matèria. Al llibre d'Alan Bennett, la reina –ja madura- agafa interès per la lectura d'obres de ficció d'una certa qualitat. Inicialment, aquest fet genera una reflexió sobre els límits inherents a la reialesa. En efecte, com que la reina ho és de tots els súbdits per igual, no es considera desitjable que tingui aficions personals, ja que poden interpretar-se com a preferències per uns súbdits en detriment d'altres, en aquest cas pels súbdits que escriuen o que llegeixen. De les pàgines d'*Una lectora poc corrent* se'n desprèn que les preferències monàrquiques són negatives en la mesura que obren la porta a les exclusions. En els seus gestos, la reina ha de mostrar interès per tota mena d'ambits temàtics, però no forma part de les seves funcions interessar-s'hi de debò.

Aquesta línia argumental enllaça amb un discurs present a les dues pel·lícules que hem esmentat abans, i també amb el punt de vista implícit en les aproximacions més o menys roses a la reialesa, i en concret a la figura de la desapareguda Diana de Gal·les: la sensació que la família reial està tancada en una gàbia d'or, que l'entorn polític i cortesà en manipula els membres en benefici d'interessos presumptament generals, o més aviat espuris, que reis i prínceps resulten --en el millor dels casos-- persones malaguanyades. Però Alan Bennett va més enllà.

Aviat la reina descobreix que la lectura és una activitat tan democràtica que la converteix en un ciutadà més. Els llibres no dissimulen, no es postren, no la tracten com a una reina, sinó com a un lector més, anònim i vulgar, un usuari més d'una experiència compartida. Endinsar-se en la lectura la porta a descobrir la república de les lletres, on tots els lectors són iguals. En aquest punt, un autor menys experimentat potser hauria caigut en el subgènere més lamentable de tots, és a dir, en una apologia apassionada i tòpica, indiscriminada i antiliterària, de la lectura. Però llavors apareix el dramaturg que

sap intercalar diàlegs brillants en el lloc adequat, que sap eludir el perill tot enllaçant amb l'altra línia argumental, la de la manipulació del monarca.

Els oficials de la cort veuen amb hostilitat les lectures de la reina. No solament resulten discriminadores, sinó que l'aïllen del món. Ara la reina ja no es complau en converses mundanes i accessibles, aptes per a tots els públics, sinó que s'interessa per les lectures dels interlocutors, cosa que crea suspicàcies i gairebé conflictes internacionals. En una recepció oficial, arriba a preguntar al president de França quina opinió li mereix Jean Genet! Però els efectes van més enllà. La reina es torna empàtica i, sobretot, impacient. Només espera el moment de tornar a la lectura, només aspira a gaudir de la soledat i del silenci. Fa pensar en l'Anunciació que va pintar Simone Martini per al Duomo de Siena, on Maria manté un llibre obert amb el dit polze. L'àngel li anuncia que serà la mare de Déu, però ella només espera que la deixi sola per poder continuar llegint. Després de descobrir la lectura, qualsevol altra activitat és poc menys que una pèrdua de temps. És aquest, potser, el sentit del títol: la lectora és poc corrent no en el sentit que és un personatge singular, sinó en el sentit que mostra un apassionament per la lectura que no resulta gens habitual. De fet, els membres de la cort confonen l'augment de sensibilitat de la reina amb un símptoma de la malaltia d'Alzheimer.

A l'últim, la reina escriu al seu quadern: "Em sembla que m'estic convertint en un ésser humà. No estic segura que això sigui gaire convenient". Aquest és l'epicentre de la novel·la: el fet que la reina d'Anglaterra llegeixi resulta subversiu. No només perquè és una activitat absorbent, sinó perquè disminueix la seva tolerància a la retòrica buida. Li atorga una lucidesa incompatible amb el seu càrrec. Una reina que llegeix és un impossible, un fracàs diplomàtic, un oxímoron. "Si li haguessin preguntat si llegir li havia enriquit la vida, hauria hagut de dir que sí, sens dubte, tot i que hauria afegit amb la mateixa certesa que al mateix temps havia buidat la seva vida de sentit".

A l'escena final, la reina pronuncia el millor discurs de la seva vida. Com que és sincer, els assistents no saben com se l'han de prendre. És la culminació d'una novel·la breu i intensa, lleugera i alada, que defuig tant la grolleria com l'hagiografia i que, en definitiva, aconsegueix instruir i delectar, tal com demanava Aristòtil. L'autor encara té temps d'incorporar-hi personatges secundaris com un noi rentaplats del palau de Buckingham o el secretari privat de la reina, d'insinuar-hi qüestions com la literatura d'orientació homosexual, l'escassa superfície social dels escriptors, la influència gairebé

vaticana de la cort o les quotes de literatura ètnica. Tot plegat amanit amb una plasmació molt visual i amb diàlegs propis dels millors moments del Chanel Four.